

Poštšina plačana pri pošti 6104 Koper – Capodistria
NDP

SVETILNIK

Kulturni občasnik za mlade zanesenjake / Gledališče Koper / Pokrajinski muzej Koper /
Comunità Autogestita Costiera della Nazionalità Italiana Capodistria, Centro Italiano
"Carlo Combi" Capodistria / Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper / Pokrajinski arhiv Koper /
Otok, zavod za razvijanje filmske kulture, Izola / Pomorski muzej "Sergej Mašera" Piran /
Znanstveno-raziskovalno središče Koper
/ Letnik XVIII / Številka 3 / April 2025 / Brezplačni izvod /

25 let ustvarjalnosti
in povezovanja

25 anni di creatività
e connessione

Carlo Collodi

Ostržek

Krstna uprizoritev dramatizacije

Prevajalec **Albert Širok**

Avtorja dramatizacije **Jaka Ivanc** in

Luka Cimprič

Režiser **Jaka Ivanc**

Scenograf **Damijan Kracina**

Kostumograf **Andrej Vrhovnik**

Avtor glasbe **Davor Herceg**

Oblikovalec svetlobe **Jaka Varmuž**

Lektor **Martin Vrtačnik**

Avtorja videa **Damijan Kracina** in

Jaka Ivanc

Igrajo: **Luka Cimprič**, **Mojca Partljič**,
Mak Tepšič, **Blaž Popovski**,
Igor Štumulak in **Sara Gorše**.

PEPE: Kakšno ime naj mu pa dam?

**Ostržek naj bo! To ime mu
prinese srečo.**

Ostržek je lesena lutka, ki jo v svoji delavnici izdelata tesar Pepe. Lutka, ki nosi podobo fantka, a pravi fant bo postal šele takrat, ko bo osvojil nekaj osnovnih pravil o tem, kako »biti človek«; ne laži, ker laž ima kratke noge ali dolg nos; spoštuj starše, hodi v šolo in se uči, ker znanje naj bi bilo tisto, kar človeku omogoči, da loči »zrnje od plev«.

- **Kako tolmačiš frazem ločiti zrnje od plev?**
- **Tolmačiti? Kaj naj bi to pomenilo?**
- **Frazem je slikovna podoba različnega zrnja? Obkroži pravičen odgovor. DA/NE**
- **Če obkrožiš odgovor NE, pojasni, kaj beseda frazem pomeni.**

Pleve ali (obkroži pravičen odgovor):

1. **plevra** – mrena, ki obdaja pljuča in prsni koš od znotraj;
2. **plevel** – rastlina, ki preprečuje, zavira rast kulturnih rastlin;
3. **luščine** – ovoj semena, sadov, ki ni popolnoma zrasel z vsebino.

»Nekoč je bil – kos lesa«, so znamenite besede, s katerimi Carlo Collodi začel svojo pripoved o lutki, lesenjačku, ki ga je iz polena, sprva namenjenega manjkajoči nogi kuhinjske mize, iztesal mojster Pepe, da bi z njim hodil po svetu in si zaslužil za kosček kruha in kozarec vina. Govora je seveda o Ostržku, ki takoj, ko vstopi v življenje, pobegne, ušpiči prenekatero neumnost in za las uide

celo smrti. Nato pa si s svojim dobrim srcem in pridnostjo zasluži, da postane pravi deček, »cel fant od fare«.

- **Kolikokrat bi tebi v zadnjem tednu zrasel nos zaradi laži?**
- **Ali je laž vedno škodljiva?**
- **Ali je to res, da ima laž kratke noge? Kaj pa to pravzaprav pomeni, da ima kratke noge?**
- **Kakšen je po tvojem mnenju recept za popravo laži?**

Ime **Pinocchio** (v izvirniku), v slovenščini poznano kot Ostržek, naj bi izhajalo iz redke toskanske oblike pinocchio (,borov orešček'), ali je sestavljeno iz pino (,borovec, borov gozd') in occhio (,oko').

(<https://en.wikipedia.org/wiki/Pinocchio>)

Na tej povezavi lahko prideš do vsebine o Ostržku, ki so jo ustvarili na OŠ Riharda Jakopiča, Ljubljana, in razmišljaš o vsem ter odgovoriš na postavljena vprašanja.

(<https://osrj.splet.arnes.si/files/2021/02/OSTR%C5%BDEK-1.pdf>)

Ostržek se poda v deželo igrač. Tam ni šole, ni učiteljev, ni nalog. Ni ničesar, kar bi povzročalo skrbi in »neprijetne« napore.

- **Ali je šola zate napor? Zapiši, zakaj je ali ni šola napor.**
- **Če bi Ostržek živel v današnjem času, kakšna bi bila dežela igrač?**
- **Katerih igrač bi v tej deželi bilo v izobilju?**
- **Ali so mobilni telefoni tudi igrače?**
- **Če si odgovoril/-a z da, kako se z mobilnimi telefoni lahko igramo?**

**Katere vsebine na spletu, ki so dosegljive na mobilnih napravah, se ti zdi-
jo ustrezne za tvojo starost in katere ne? Razvrsti jih v spodnja telefona.**

● vir podatkov ● nasilne in neprimerne vsebine ● vsebine, ki jih še ne razumem
● vsebine, ki spodbujajo k samopoškodovanju ● vsebine, ki jih ustvarjajo spletni
vplivneži zaradi zasluga ● razvijanje kritičnega mišljenja ● velik nabor slikovnega
gradiva ● zanimivosti iz vsega sveta ● uporabna orodja za izdelovanje, npr.
plakatov, seminarskih nalog, govornih nastopov ... ● zavajajoče vsebine

Uporabne vsebine

Škodljive vsebine

- Ali že imaš svoj mobilni telefon?
- Koliko minut, ur na dan ga uporabljaš?

• Katere vsebine najraje iščeš ali gledaš na mobilnem telefonu?

• Kaj meniš o tem, da bi čas, ki si ga porabil/-a za telefon raje preživel/-a s prijatelji / na igrišču / na sprehodu / za branje knjig, stripov / gledanje otroških oddaj ali filmov?

• Zdaj, ko veš, kaj vse se je Ostržku na poti zgodilo, kaj bi mu svetoval/-a?

• Ali bi tvoji napotki veljali tudi zate ali samo za Ostržka?

* Samanta

Nekaj na spletu dostopnega gradiva o poteh in pasteh pri uporabi ter dostopnosti spleta:

https://safe.si/sites/default/files/letak_zastarane_neprimerne_vsebine_final.pdf

https://os-duplek.splet.arnes.si/files/2015/02/safe_si_brosura_starsi_2013_elektronska_verzija.pdf

<https://safe.si/starsi/gradiva-za-starše>

Muzejski zakladi

Na sobotni delavnici *Kako je Gianelli videl Koper?* smo skupaj s psičko terapevtko Mimi in njeno Mojko iz prostovoljskega Društva za terapijo s pomočjo psov Tačke Pomagačke odkrivali, kako je slaven koprski slikar Bartolomeo Gianelli v svojih slikah ujel življenje in lepote Kopra pred več kot 100 leti.

Obiskali so nas učenci druge in tretje tirade OŠ Knežak. Skupaj smo spoznavali palačo Belgramoni Tacco, heraldično zbirko muzeja, narisali svoj grb in iskali skrite muzejske zaklade.

Na zimskih počitniških delavnicah smo odkrivali skrivnosti palače Belgramoni Tacco, spoznavali čipke, si stkali prtiček ter ustvarjali svoje »muzejske« pustne maske.

Četrtri razredi OŠ Livade so na kulturnem dnevu v muzeju spoznavali življenje in šolanje nekoč, stare igre ter oblačilno kulturo.

Prazgodovina – od jam do kaštelirjev

Najstarejše obdobje človeške zgodovine imenujemo prazgodovina. Ta se začne s prvimi sledovi človeškega bivanja na našem prostoru (pred okoli 60.000 leti) in traja do prihoda Rimljanov (2. stoletje pr. n. št).

V dolgem obdobju prazgodovine se je podnebje večkrat spremenilo, kar je zelo vplivalo na življenje ljudi. Izmenjavala so se obdobja hudega mraza, ko so ledeniki segali daleč v doline, in toplejših obdobj, ko so se umikali. Te podnebne spremembe so vplivale na to, kje so ljudje lahko živeli.

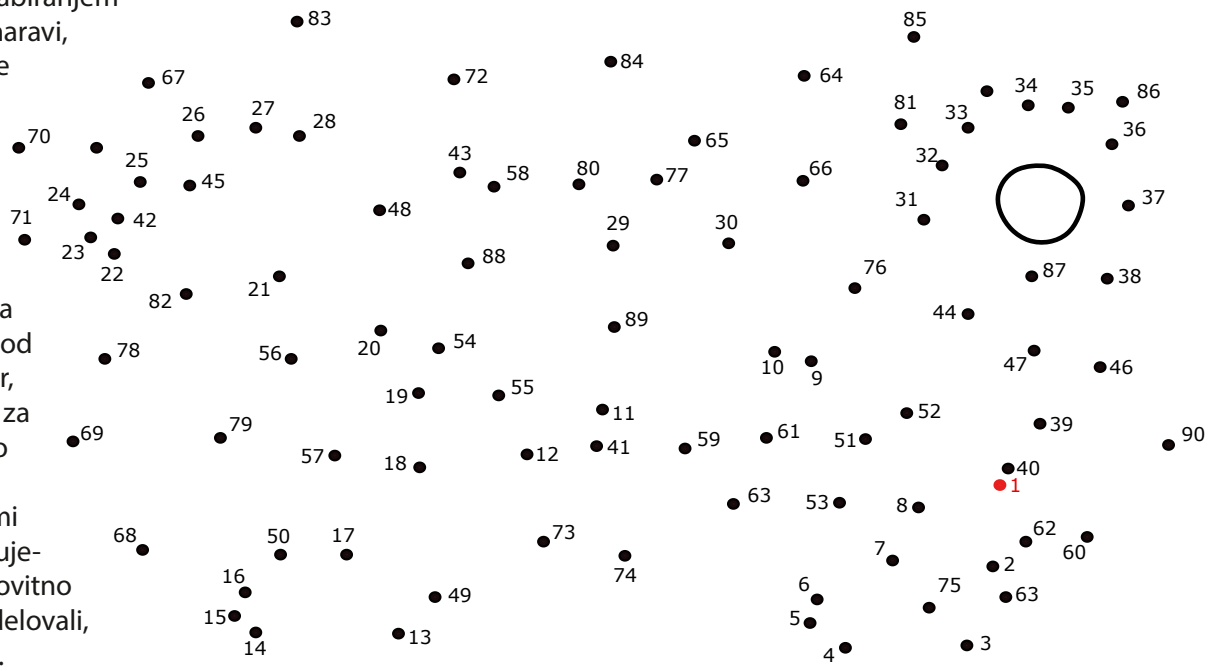
Najdaljše obdobje v prazgodovini je bila kamena doba. Ljudje so za izdelavo orodja in orožja uporabljali kamen, les in kosti živali. Živel so v skupinah, hrano so si zagotavljali z lovom in nabiranjem plodov. Ker so hrano iskali v naravi, so se pogosto selili. Za zavetje so si izbirali jame. Naučili so se uporabljati ogenj, kar jim je pomagalo pri preživetju.

Po kameni dobi so nastopila kovinska obdobja – bakrena, bronasta in železna doba. V tem času je človeški rod spoznal različne kovine (baker, bron, železo) in jih uporabljal za izdelavo predmetov. Ljudje so gradili naselbine na vrhovih gričev ter jih obdali s kamnitimi obzidji. Takšna bivališča imenujemo gradišča ali kaštelirji. Rodovitno zemljo v njihovi okolici so obdelovali, gojili so rastline in redili živali.

Poskus rekonstrukcije prazgodovinske naselbine Kaštelir nad Kortami (vir: www.kastelir.eu)

Poveži števila od 1 do 40 in izrisala se bo pomembna arheološka najdba s Kaštelirja nad Kortami, kjer je v prazgodovini stala utrjena naselbina. Začneš s številko 1, ki je označena z rdečo barvo. Izrisani predmet lahko tudi pobarvaš.

Arheologi so na našem območju našli različne prazgodovinske predmete.

1.1) Poskusi postaviti prazgodovinska obdobja v pravi vrstni red, tako da vsakemu obdobju dodeliš zaporedno številko.

- Železna doba
- Bakrena doba
- Kamena doba
- Bronasta doba

2. Najdba na sosednji sliki je bila nekoč del čelade. Našli so jo skupaj z več sto drugimi poškodovanimi predmeti v približno 50 metrov globokem breznu, imenovanem Mušja jama, blizu Škocjana pri Divači. Zakaj, misliš, da so bili predmeti v jami razlomljeni?

1.2) Poveži ime najdbe z ustrezno sličico ter z obdobjem, ki mu predmet pripada.

- A) Bronast obroč, izdelan v kalupu**
Sermin
- B) Kamnito strgalo**
nekdanja jama na Črnem Kalu
- C) Fragment okrašenega glinenega ometa**
Sermin
- Č) Bakrena sekira in bodalo**
Tomičeva jama, Škocjan pri Divači

1.1: 1. Kamena doba, 2. Bakrena doba, 3. Bronasta doba
in 4. Železna doba
1.2: 1. - B - C; 2. - C - Č; 3. - A - a; 4. - C - b

- a)** Z njimi se je igral jamski medved.
- b)** Predmeti so bili razlomljeni in delno staljeni kot dar bogovom v posebnem obredu.
- c)** Predmeti so se zaradi vlage in kamnov v jami s časom zlomili sami.

* Tjaša in Špela

Claudio il piccione si
è perso. Dall'alto avvista
un altro volatile e
gli si avvicina.

Foto: Archivio CAN/CI Pirandello

Le statue di Pirano parlano: laboratorio del fumetto a Pirano

Per il secondo anno consecutivo, un gruppo di studenti del Ginnasio "Antonio Sema" di Pirano, e in questa edizione anche della Scuola elementare "Diego e Vincenzo de Castro" di Pirano, ha partecipato al laboratorio di fumetto guidato dallo storico, illustratore e fumettista Francesco Zardini.

Nel primo corso di illustrazione, i ragazzi si erano concentrati sul faro di Pirano, mentre nel recente laboratorio hanno rivolto la loro attenzione alle statue presenti nella cittadina.

In particolare, si sono soffermati sulla statua del violinista Giuseppe Tartini, ma, passeggiando per le vie del centro, hanno voluto valorizzare anche altre sculture, tra cui le statue della Giustizia e della Vigilanza, i due putti e un galletto posti sulla cisterna di Piazza Primo Maggio.

Dopo aver appreso i rudimenti della tecnica dell'illustrazione e del disegno, gli studenti hanno dato voce a queste

Foto: Archivio CAN/CI Pirano

statue attraverso il fumetto, combinando immagini e brevi testi per raccontare la storia della città, lasciando al contempo spazio alla creatività e alla fantasia.

I lavori realizzati dai partecipanti sono stati esposti in una mostra allestita al piano terra di Casa Tartini, inaugurata il 20 febbraio con il titolo *Le statue di*

Foto: Archivio CAN/CI Pirano

Pirano parlano. L'iniziativa è stata promossa e sostenuta dalla Comunità degli Italiani "Giuseppe Tartini" di Pirano e dalla Comunità Autogestita della Nazionalità Italiana di Pirano, in collaborazione con le due scuole.

Di seguito, vi proponiamo alcuni esempi delle opere realizzate dai giovani fumettisti.

Buona lettura!

* **Roberta Vincoletto**, Centro Italiano "Carlo Combi"

Foto: Archivio CAN/CI Pirano

Pravljčno-literarni dogodek s Tadejo Pirnat Battelli

Oddelek za mlade bralce Knjižnice Koper je 30. januarja 2025 obiskala Tadeja Pirnat Battelli, ustanoviteljica založbe Multa Verba Books ter avtorica številnih slikanic za otroke. Multa Verba Books je neodvisna založba, ustanovljena je bila decembra 2022 s sedežem v Ljubljani. Založba izdaja knjige za otroke in mladostnike v različnih jezikih; trenutno v slovenskem, italijanskem in angleškem. Vsak od naštetih jezikov ima svoj izvod knjige.

Tadeja in Alessia sta otrokom italijanskega vrtca Delfino Blu ter otrokom italijanske osnovne šole Pier Paolo Vergerio il Vecchio predstavili pravljico o *Pikapolonici, ki je izgubila tri pike*. Alessia Battaglia jo je otrokom prebrala v italijanščini. Zatem je sledila ustvarjalna delavnica. Pravljičice niso nikoli napisane samo za otroke, temveč jih potrebujemo tudi odrasli. *Pikapolonica, ki je izgubila tri pike*, je čudovita zgodba o nečem dragocenem, za kar mislimo, da smo izgubili, pa to ves čas nosimo v sebi. Uči nas, da zaradi »izgubljenega« nismo manj, ampak prav tako popolni in sprejeti (<https://mvpb.si/izdelek/pikapolonica-ki-je-izgubila-tri-pike/>).

»Otrok ob prebiranju pravljič, pesmic in ugank z odraslim uri svoje poslušanje, razumevanje in pozornost. Ko se z njim pogovarjamo o prebranem, otrok razvija socialno razumevanje in empatijo. Ne nazadnje pa otrok ob skupnem branju tudi sam raste v bralca knjig, s tem pa v razgledanega ter pismenega človeka« (<https://www.mladinska.knjiga.si/dobrezgodbe/druzina/berete-z-otrokom-odlicno>). *

Reši uganke. Rešitve tudi nariši. 😊

PO ZRAKU BRENČI, ČE PIČI, BOLI.
V HIŠICI NJENI SE SLADKO CEDI.

ZELENE SO NJENE HLAČE,
ŠE VIŠJE KOT BOLHA SKAČE.
ZA DOM JI JE BLATNA MLAKA,
PONOČI PA GLASNO ...

Ilustracija iz knjige: Neža Selšnik

Foto: arhiv Knjižnice Koper

Alessia Battaglia bere
otrokom pravljico.

Foto: arhiv Knjižnice Koper

Tadeja Pirnat Battelli si ogleduje
risbo otrok iz vrtca Delfino Blu.

Ilustracija iz knjige: Neža Selšnik

Rešitve ugank:
čebela, žaba, pajek, pikapolonica

O PA SO MUHE,
DEBELE IN SUHE,
TE ON LOVI.

RDEČA, ČRNO PIKASTA GOSPODIČNA,
MED HROŠČKI NAJLEPŠA,
NAJBOLJ MIČNA.

Mornarji, daljne dežele in nenavadni zapisi

Ko pomislimo na mornarje, si jih pogosto predstavljamo kot prave pustolovce, ki doživljajo vznemirljive dogodivščine na širnih morjih. Njihovo delo se nam zdi čisto drugačno od običajnega vsakdana – polno skrivnosti in presenečenj! Mnogokrat smo že z navdušenjem poslušali zgodbe o daljnih potovanjih, neznanih deželah in zanimivih srečanjih, ki jih mornarji doživljajo na svojih poteh. In te zgodbe nas vedno znova očarajo! Še bolj zanimivo pa je, da s teh potovanj prinesejo nenavadne predmete – eksotične maske, lesene kipce ali celo školjke iz oddaljenih krajev, kot sta Afrika ali Daljni vzhod. Danes ti predmeti krasijo dnevne sobe, spalnice in pisarne ter nas spominjajo na čarobni svet morja in daljnih dežel. Leto 1954 je bilo zelo pomembno za razvoj pomorstva v Sloveniji. Do takrat

Ladja Bohinj

so ljudje ob morju predvsem lovili ribe in pridelovali sol, nato pa so se začeli ukvarjati tudi z ladjarstvom. Januarja 1954 so ustanovili podjetje Val, ki se je kmalu preimenovalo v Slovenijalinije. To podjetje je skrbelo za pomorski promet in ladijske prevoze. Istega leta so ga pridružili novemu podjetju – **Splošna plovba**, ki je imela sedež v Piranu. Od takrat je Splošna plovba postala edino slovensko podjetje, ki se je ukvarjalo s pomorskim prevozom. Ladje Splošne plovbe so plule po različnih morjih in prevažale blago. Danes je lastnik Splošne plovbe nemški ladjar Peter Döhle. V arhivu v Kopru hranimo zanimive ladijske dnevnike, ki vsebujejo zapise o življenju

na ladjah od leta 1933 do 1995. Dnevnik so zbrani, urejeni in shranjeni v arhivskem fondu SI_PAK/620/001 – Zbirka ladijskih dnevnikov. V arhivu je 2.279 ladijskih dnevnikov v obliki

knjig, ki so shranjene v 399 arhivskih skatlah. V teh knjigah so zapisani podatki o plovbah, vremenu in delu mornarjev. Nekateri dnevniki so pisani v slovenščini, nekateri v srbohrvaščini, italijanščini, angleščini in drugih jezikih. Ladijski dnevniki so prav posebne knjige, v katerih so mornarji vsak dan zapisovali svoje dogodivščine, vreme, smer plovbe in druge pomembne podatke. Vsaka stran teh dnevnikov je imela poseben žig – SP (Splošna plovba) ali LK (Luška kapitanija). Med njimi najdemo tudi primerke, ki izstopajo! Ti pripadajo ladjam, ki jih je Splošna plovba kasneje odkupila od drugih lastnikov. V njih lahko preberemo zanimive podatke o prejšnjih lastnikih in kapitanih teh ladij. Nekateri od teh starih dnevnikov so sicer ohranjeni le delno – včasih manjkajo celotni deli ali pa so zapisi narejeni z dolgimi presledki med posameznimi potovanji. Predvsem zaradi tega, ker so napisani v raznoraznih jezikih; med najbolj izstopajočimi so tisti

0. 鏡の如し	Dead calm
1. 細漣少	Very smooth sea
2. 細漣立つ	Smooth sea
3. 白波僅少	Slight sea
4. 白波全部	Moderate sea
5. 白波高し	Rathr rough sea
6. 大波となる	Rough sea
7. 大波高し	High sea
8. 怒涛頗る高し	Very high sea
9. 怒涛山の如し	Phenomenal

z ladij, ki so bile v lasti pomorskega podjetja iz Japonske. Del te zapuščine je nato odkupila Splošna plovba, njeni ladijski dnevniki pa so postali pravi

nje o njej je zahtevno, saj obstaja več tisoč različnih znakov! Skrivnost besedila iz ladijskega dnevnika, napisanega v japonskem jeziku, danes ni več uganka!

誌保管及び記

Naloge:

1. **Katero leto je bilo pomembno za razvoj pomorstva v Sloveniji?**
a– 1945, b– 1954, c– 1963, č– 1995
2. **Kako se je imenovalo prvo slovensko pomorsko podjetje leta 1954?**
a– Val, b– Ocean, c– Morje, č– Splošna plovba
3. **Kaj vsebujejo ladijski dnevniki, ki jih hranijo v arhivu v Kopru?**
a– Zapise o plovbah, vremenu in delu mornarjev, b– Seznime potnikov in plače mornarjev, c– Zgodbe mornarjev o morskih pošastih, č– Navodila za upravljanje ladij
4. **Kako se imenujejo pismenke, ki jih najdemo v nekaterih ladijskih dnevnikih?**
a– Piktogrami, b– Kandži, c– Abugida, č– Hieroglifi

zaklad preteklosti. Danes jih hrani Pokrajinski arhiv Koper, ki se lahko pohvali, da v svojih depojih hrani tudi dragocene zapise v japonski zlogovni pisavi (SI_PAK/620/001, t. e. 333). Gre za pismenke, imenovane *kandži*, ki jih Japonci uporabljajo za pisanje besed. Vsak znak ima svoj pomen. Japonci so jih prevzeli od Kitajcev pred več kot tisoč leti, danes pa jih uporabljajo skupaj z dvema drugima vrstama pisave – *hiragano* in *katakano*. Pisava *kandži* je res lepa in zanimiva, toda uče-

Ker živimo v moderni dobi, obdani z računalniki in umetno inteligenco, smo lahko hitro prevedli in odkrili njegov pomen. Tako nam tehnologija pomaga povezovati preteklost s prihodnostjo! Kaj dejansko piše v besedilu, pa ne bomo razkrili. Če želite izvedeti več o japonskem ladijskem dnevniku in drugih dragocenostih, ki jih hrani Pokrajinski arhiv Koper, se odpravite v arhiv in preteklost podoživite iz prve roke.
* Jan Cotič

Čar in vloga filmskih festivalov

Predstavljaš si, da imaš priložnost videti veliko novih in raznolikih filmov v le nekaj dneh, se v živo pogovarjati z njihovimi avtorji in srečevati sovrstnike, ki so navdušeni nad podobnimi stvarmi kot ti. Te mika? To lahko doživiš na filmskem festivalu. Filmski festivali so vznemirljivi dogodki, ki v več dneh na enem ali več prizoriščih prikažejo vrhunske filme z vsega sveta, pogosto pa so ob projekcijah še pogovori s filmarji, ustvarjalne delavnice, festivalske razstave ter še marsikaj, kar ustvari nepozabno izkušnjo.

Naloga:

- Filme na festivalih gledamo v kinu ali na bolj nevsakdanjih prizoriščih. V prazen prostor na spodnjih sličicah vpiši številke, ki jih vidiš pred prizorišči: 1 Letni kino, 2 Kino na mestnem trgu, 3 Kino v gozdičku, 4 Mestni art kino.
- Si že kdaj gledal/a film na kateri od takšnih lokacij?

Ilustracije: Ana Čerar

Zgodovina filmskih festivalov

Prvi filmski festival na svetu je bil leta 1932 v bližnjih Benetkah. Ustanovil ga je vizionarski grof z imenom Giuseppe Volpi di Misurata. S svojim predanim podpiranjem ustvarjalnosti je s tem pustil neizbrisen pečat v svetu filma. Ustanavljanje festivalov je postalo tradicija, ki je hitro navdušila gledalce po vsem svetu, danes vsepovsod poteka že na stotine festivalov. Beneški filmski festival še vedno štejemo med tri največje in najpomembnejše festivale na svetu, tja se zgrinjajo največje svetovne filmske zvezde. Druga dva sta festival v francoskem Cannesu, ki je nastal leta 1946 in velja za najbolj prestižnega, ter mednarodni filmski festival v Berlinu v Nemčiji, ki je bil ustanovljen pet let kasneje in velja za družbeno angažiranega. Benetke, Cannes in Berlinale – vsi trije so preprosto poimenovani po mestih, v katerih potekajo, danes pa si festivali izbirajo različna imena, ki izražajo njihove značilnosti in vsebine.

Zanimivost:

Slovenski film *Dolina miru* je doživel odmevno svetovno premiero prav na filmskem festivalu v Cannesu. Ne samo to, tudi ameriški igralec John Kitzmiller je za glavno vlogo v filmu prejel nagrado za najboljšega igralca!

Fotografija arhiv Slovenske kinoteke

Režiser filma France Štiglic in igralec John Kitzmiller ob canski obali.

O odzivih gledalcev na canski premieri si lahko prebereš izvirne zapise novinarjev na spletni strani Inside Cinema: www.insidecinema.org/sl/dolina-miru-po-premieri.

Raznolikost filmskih festivalov

Vsak festival ima svoje značilnosti in svojo podobo. Nekateri radi prikažejo zgodbe, ki pretresejo občinstvo, drugi samo kratke filme, tretji pa le animirane filme. In še in še bi lahko naštevali. Najbolj razširjeni so mednarodni filmski festivali. Ti iz večinoma tujih držav pripeljejo celovečerne in kratkometražne filme za vse generacije gledalcev. Obstajajo pa tudi festivali, na katerih predvajajo samo filme za otroke in mlade. Prvi takšen festival so ustanovili že leta 1961 v češkem mestu Zlín. V 65 letih je zrasel ne le v najstarejšega, temveč tudi v največjega. Vsako leto predstavi kar 300 filmov iz skoraj 50 držav 125.000 mladim gledalcem. Si predstavljaš, da moraš za ogled izbirati med tako obsežnim seznamom filmov? Zahteven podvig! Tudi v sosednji Italiji imajo starčka med festivali za mlado občinstvo: festival Giffoni, ki bo letos praznoval 55 let.

V Sloveniji imamo drugi največji slovenski mednarodni filmski festival v slovenski Istri. Mednarodni filmski festival Kino Otok – Isola Cinema, ki bo letos v 21. izdaji potekal med 4. in 8. junijem v Izoli. Vsebuje program za otroke, mlade in družine z zelo (pod)morskim imenom. Ga poznaš? – Reši spodnji anagram z imeni že omenjenih festivalov in razkrilo se ti bo njegovo ime. * Ana

ECSNNA

NERLAIBLE

TNKOKIOO

IZLNI

ETNEBEK

NFOGIFI

Spretni ladjedelci

Ladjedelci so za izdelavo lesenih čolnov in ladij v preteklosti razvili ter uporabljali njim in njihovem delu prilagojeno orodje in pripomočke. Orodje je bilo pogosto podobno pripomočkom, ki so jih uporabljali tudi v drugih sorodnih obrtéh, toda ladjedelci so ga stoletja razvijali in prilagajali svojemu delu; tako se je čedalje bolj oddaljevalo od svojih izvornih različic.

Različno orodje so uporabljali v različnih fazah gradnje plovil. Merilne pripomočke so ladjedelci na primer uporabljali predvsem pri načrtovanju plovila, spet drugo orodje so uporabljali pri gradnji ladje. Posamezne lesene dele ladij, ki so jih izdelovali in vgrajevali, so najpogosteje oblikovali z ročnim orodjem za obdelavo lesa. Med to lahko uvrstimo različne sekire, tesla, žage, dleta, ročne svedre, skobljiče, pile, rašpe in strgala. Spoznaj nekaj primerov ladjedelskega orodja. *

A)

Za razrez lesa in njegovo natančnejšo obdelavo so uporabljali različne vrste in oblike **žag**. Vsaka vrsta žage je bila prilagojena delu in izdelavi natančno določenega dela ladje.

Delo z ročno žago

B)

Ladjedelske šablone, imenovane tudi **sagome**, so praviloma uporabljali **za izdelavo** manjših plovil, saj so bile izdelane v merilu 1 : 1 in bi bila njihova uporaba pri izdelavi velikih ladij neprimerna.

Foto: Andrej Blatnik

C)

Ladjedelske svedre različnih velikosti, so uporabljali za **vrtnanje lukenj**. Ročne ladjedelske svedre imenujemo tudi **verigole**.

Foto: Andrej Blatnik

2

Č)

Tesarske sekire in **tesla** so bili različnih velikosti in oblik. Uporabljali so jih **za obdelavo večjih kosov lesa** pa tudi **za natančno obdelavo različnih delov** lesenih plovil.

Foto: Andrej Blatnik

4

D)

Posamezne elemente plovila so **spajali in povezovali** s kovičenjem, za katerega so se uporabljale **bakrene zakovice**, v narečju imenovane **ribatini**. Vse dele zakovic iz bakrene žice in bakrenih plošč so s preprostim ročnim orodjem pogosto proizvajali ladjedelci sami.

3

Foto: Andrej Blatnik

E)

Tesnjenje lesenih ladij, med lokalnimi ladjedelci imenovano **kalafatiranje**, je postopek, pri katerem se v ozek prostor oziroma reže med posameznimi platicami vstavlja posebno predivo, imenovano **kalafat** ali **stopa**. S tem postopkom postane plovilo vodotesno, obenem pa predivo, ki se uporablja, lesenim platicam omogoča potrebno prožnost, ki jo potrebujejo zaradi raztezanja in krčenja lesa. Za ustavljanje in učvrstitev prediva so uporabljali **železna dleta**, imenovana **ferra dei calafati**.

5

Foto: Andrej Blatnik

F)

Ladjedelski **skobljiči** so bili različnih velikosti, pogosto pa je bilo mogoče nanje namestiti rezila različnih oblik. Tako so isto orodje lahko uporabljali **za izdelavo različnih delov ladje**.

Foto: Andrej Blatnik

6

Foto: Andrej Blatnik

7

Naloga: Fotografije prikazujejo različno ladjedelsko orodje. Poveži opis orodja s sliko in ime orodja napiši ob fotografijo.

Rešitve: 1 E železna dleta, 2 D bakrene zakovice, 3 C tesarske sekire, 6 A žage in 7 F ladjedelski skobljič

Napovednik dogodkov

Nova občasna medmuzejska razstava
Dediščina in moč mitov:
Materialna kultura in njena interpretacija skozi mite in pripovedi

Na ogled od 9. aprila 2025
v muzejski palači v Piranu.

Nova občasna razstava
Jadra našega morja

Na ogled od konca aprila 2025
v razstavišču Monfort (nekdanje skladišče soli v Portorožu)

26. 4. 2025 od 10. do 17. ure
Solinarski praznik

Na Tartinijevem trgu v Piranu bodo potekale slane muzejske delavnice in druge zanimivosti. Pomorski muzej v Piranu, zbirke v razstavišču Monfort in Muzej solinarstva pa si lahko na ta dan ogledate brezplačno!

21. 5. 2025 ob 17. uri
Solinarska kulinarika

V Muzeju solinarstva bo spet zadišalo. Na dogodek z zanimivo delavnico ste vabljeni otroci, starši, none, nonoti. Več o vsebini boste našli na naši spletni strani www.pomorskimuzej.si.

* **Veronika**

Inštitut za jezikoslovne študije ZRS Koper Z učenjem tujih jezikov urimo možgane

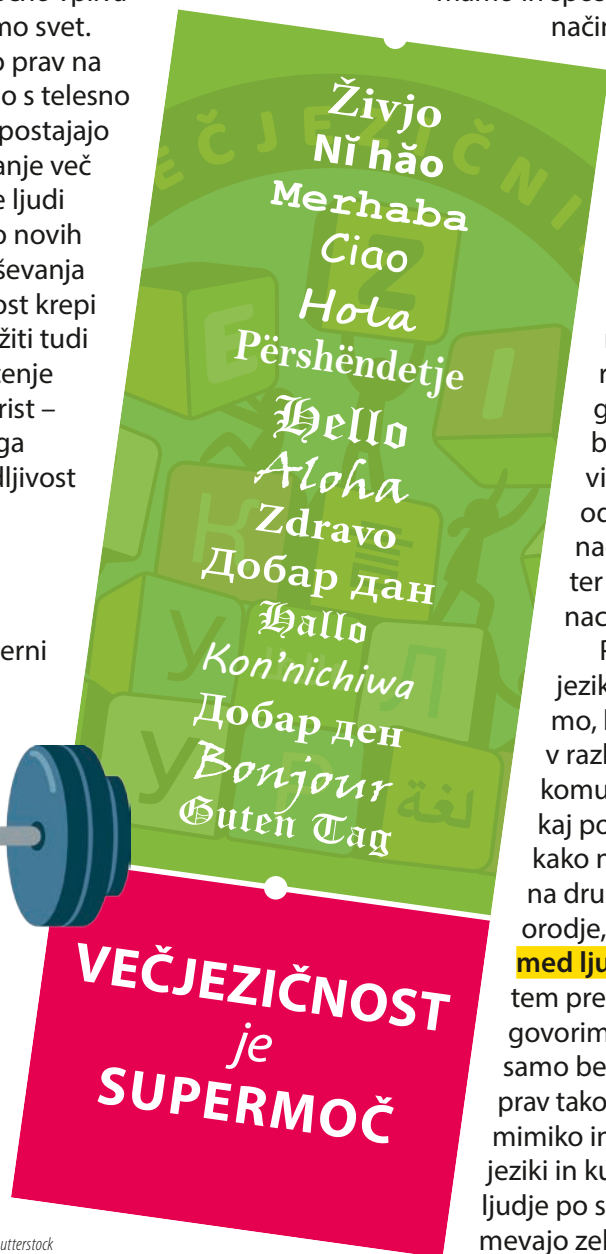
Jezik ni le orodje za **sporazumevanje**, ampak močno vpliva tudi na naš spomin, čustva in način, kako vidimo svet. Ko se učimo več jezikov, naši možgani delujejo prav na poseben način. Učenje jezikov lahko zato primerjamo s telesno vadbo, le da pri **jezikovni vadbi** urimo možgane, da postajajo močnejši in hitrejši. Znanstveniki so ugotovili, da znanje več jezikov ali večjezičnost pomembno vpliva na zdravje ljudi vseh starosti, saj pomaga v možganih ustvariti veliko novih povezav ter s tem izboljšati sposobnost učenja in reševanja problemov. Tako kot telovadba krepi telo, večjezičnost krepi možgane. Pri starejših pa večjezičnost pomaga odložiti tudi nekatere bolezni, kot je, denimo, pozabljenost. Na učenje jezikov je torej treba gledati kot na vseživljenjsko korist – ne le, da nam pomaga komunicirati s prijatelji iz vsega sveta, ampak izboljša tudi naše razmišljanje in iznajdljivost v različnih okoljih in okoliščinah!

Jezik je filter, ki oblikuje naše razumevanje sveta

Ko se učimo tuje jezike, se obenem učimo, kako materni govorci teh jezikov razmišljajo, včasih zelo drugače kot mi. Primerjava med jeziki nam pomaga odkriti posebne **miselne vzorce**, značil-

Ilustracija: Shutterstock

ne za posamezni jezik. Vsak jezik namreč deluje kot filter, skozi katerega širimo svoje **misli** in **predstave**. S pridobljenim jezikovnim znanjem pa ne le, da bolje govorimo jezike, ampak tudi lažje sprejemamo in spoštujemo različne kulture ter načine razmišljanja.

O razlikah med jeziki lahko razmišljamo različno. Kako se, na primer, jeziki razlikujejo po svojih pravilih ter kako ta vplivajo na naše govorjenje in razmišljanje. Lahko ugotavljamo razlike med pomeni besed in izrazov, s katerimi različni govorci opisujejo svet, npr. barve, čas, prostor ali števila. Lepote jezikov lahko odkrivamo tudi ob različnih naglasih in melodijah jezikov ter se pri tem igramo z intonacijo.

Pomembno pri učenju jezikov je tudi, da se zavedamo, kako besede uporabljati v različnih okoliščinah, saj pri komunikaciji ne gre le za to, kaj povemo, ampak tudi za to, kako naše sporočilo učinkuje na druge. Jezik je tako močno orodje, da lahko vpliva na **odnose med ljudmi**. Sporazumevanje pri tem prehaja tudi meje jezika. Ko govorimo, pa ne uporabljamo samo besed, pomembna sporočila prav tako prenašamo z gibi, obrazno mimiko in simboli. Tudi ti se med jeziki in kulturami razlikujejo, saj jih ljudje po svetu uporabljajo in razumevajo zelo različno.

Na Inštitutu za jezikoslovne študije ZRS Koper v okviru projekta **VEČJEZIČNIKI** na šestih slovenskih osnovnih šolah spodbujamo razvijanje medjezikovnega zavedanja. Dejavnosti projekta so namenjene spoznavanju jezikovne raznolikosti učencev v njihovem šolskem okolju, spodbujanju razu-

mevanja med različnimi kulturami ter skupno učenje in razvijanje jezikovne občutljivosti tistih, za katere je slovenščina materni jezik, in učencev s priseljen-skim ozadjem, ki se šele vključujejo v novo šolsko okolje.

Melodija jezika

Za ogrevanje ...

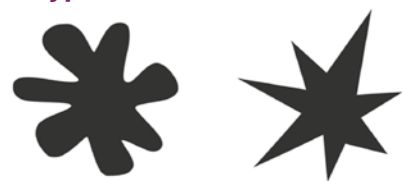
Če bi moral/-a svojemu maternemu jeziku pripisati melodijo, kakšna bi bila? Koračnica, simfonija, morda džez?

Kakšno melodijo pa imata po tvojem mnenju angleščina ali italijanščina?

Si vedel/-a, da ima vsak jezik svojo **melo-dijo**? Ta nastane iz prepleta **intonacije** in **ritma** ter je tako pomembna, da vpliva na njegovo **rabo** in **doživljanje**, pa tudi pri **pomnjenju** novih besed.

Kaj pa praviš o tem, da imajo glasovi poleg **pomena** tudi **obliko**? Poglejmo.

Kateri obliki bi pripisal/-a ime KIKI in kateri BUBA? Primerjaj svoj odgovor z odgovori staršev in prijateljev. So si kaj podobni?

Včasih zaradi melodije lahko uganemo pomen še tako neznanih besed. Ne verjameš?

Besedne pare v tujem jeziku izgovori na glas. Nasproti sta podana dva možna prevoda v slovenščini. Na podlagi izgovorjave in občutka ugotovi, kateri prevod ustreza kateri besedi.

MIKATA
TEKI

TOOI
CHIKAI

TORI
MUSHI

AN
ZHANG

prijatelj
sovražnik

blizu
daleč

žuželka
ptič

vojna
mir

Kako ti je šlo? Rešitve najdeš tu spodaj. *

Rešitve: mikata – prijatelj; teki – sovražnik; tooi – da-
leč; chikai – blizu; tori – ptič; mushi – žuželka; an – mir;
zhang – vojna.

Si vedel/-a, da 27. marca praznujemo Mednarodni dan večjezičnosti?

Če si večjezičen ali večjezična – govoriš več kot en jezik ali narečje – je to tudi tvoj praznik. Praznuješ ga lahko tako, da tisti dan v šoli izveš čim več o jezikih, ki jih govorijo tvoji sošolci/-ke ali prijatelji/-ce.

Od aprila do junija v našem gledališču

April 2025

5. 4. ob 10.30
17. 4. ob 20.00
18. 4. ob 10.00

Ostržek, PREMIERA, za abonma Mavrična ribica in izven
Dnevnik Ane Frank, izven
Regijsko srečanje otroških gledaliških skupin, JSKD, izven

Maj 2025

10. 5. ob 10.30
16. 5. ob 17.00
17. 5. ob 10.30

Heidi, gostuje SLG Celje, za abonma Mavrična ribica in izven
Ostržek, izven
Sneguljčica, gostuje Lutkovno gledališče Fru-fru in Hiša otrok in umetnosti, za abonma Mali oder in izven
Mehurčki, izven
Zajec zvitorpec, gostuje Slovensko stalno gledališče, Trst, za abonma Mavrična ribica in izven

Junij 2025

2.–6. 6.

Teden pravljic, zaključne produkcije gledaliških šol Gledališča Koper

otok

Svetilnik / Kulturni občasnik za mlade zanesenjake / Letnik XVIII, številka 3 / Izdajajo: Gledališče Koper, za izdajatelja Katja Pegan; Pokrajinski muzej Koper, za izdajatelja Marko Bonin; Comunità Autogestita Costiera della Nazionalità Italiana di Capodistria, za izdajatelja Alberto Scheriani; Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, za izdajatelja Luana Malec; Pokrajinski arhiv Koper, za izdajatelja mag. Nada Čibej; Otok – zavod za razvijanje filmske kulture, za izdajatelja Lorena Pavlič; Pomorski muzej – Museo del mare »Sergej Mašera« Piran – Pirano, za izdajatelja v. d. dir. Uroš Hribar; Znanstveno-raziskovalno središče Koper, za izdajatelja prof. dr. Rado Pišot / Uredniški odbor: Samanta Kopal (urednica / Galja/ba; info@gledalisce-koper.si), Tjaša Miklavčič (tjasa.miklavcic@pokrajinski-muzej.koper.si), Roberta Vincioletto (info@centro-combi.eu), Tina Škrokov (tina.skrokov@knjiznica-koper.si), Nada Čibej (nada.cibej@arhiv-koper.si), Lorena Pavlič (larena.pavlic@isolacinema.org), Veronika Bjelica (veronika.bjelica@quest.arnes.si), Alenka Obid (alenka.obid@zrs-kp.si) / Lektorica slovenskega jezika Alenka Juvan / Oblikovalka Darja Vuga / Tisk Tiskarna Vek Koper / Naklada 2.750 / Koper, april 2025 / ISSN C506–158X / Na naslovnici prizor iz Collodijevega Ostržka Gledališča Koper (foto: Jaka Varmuž)

Dnevnik Ane Frank

Foto: Jaka Varmuž

Heidi

Foto: Uroš Hribar

Ostržek

Foto: Jaka Varmuž

Zajec zvitorpec

Foto: Luca Quarta

Mehurčki

Foto: Jaka Varmuž

Sneguljčica

Foto: Varja Jovanović